

OEFENING 12:

DE LEERKRACHT-ALS-DOCENT

HET ONDERZOEKEN VAN DE EIGEN PRAKTIJK ALS LEERKRACHT

Situering	<p>In het aanbrengen van inhoud die te maken hebben met 'de leraar als liefhebber', 'meesterschap' en 'liefde voor het vak' lijkt er vaak een spanning te blijven bestaan tussen enerzijds de zogenaamde 'concepten' (en de theoretische opvattingen die hiermee samenhangen) en anderzijds 'de praktijk' (en de concrete ervaringen en situaties). Natuurlijk wordt op verschillende momenten die praktijk en de 'stem van de leerkracht' (via film, citaten,...) ingebracht, maar hierdoor krijgt die stem van de (ervaren) leerkracht vaak onmiddellijk het statuut van een illustratie (en een soort van toepassing). Bijgevolg wordt opnieuw de deur open gezet voor vragen in verband met meer concrete toepassingen en in het verlengde hiervan ook vragen naar de relevantie van de inhoud (voor de leraar in opleiding). Deze oefening wil voorbij gaan aan deze spanning tussen theorie en praktijk.</p> <p>Terwijl de gangbare beweging erin bestaat om de zogenaamde 'theorie' naar de 'praktijk' te brengen (in de vorm van stages en allerlei toepassingen), heeft deze oefening de omgekeerde bedoeling: de praktijk naar de theorie brengen. Dit betekent concreet dat (ervaren) leerkrachten uitgenodigd worden om als gastdocent ervaringen rond de pedagogische rol van de leerkracht te thematiseren. De ervaren-leerkracht-als-gastdocent is in deze oefening niet zonder meer een illustratie of praktijkvoorbeeld, maar iemand die precies als gastdocent eigen ervaringen confronteert met theoretische concepten en op basis hiervan een gastcollege voorbereidt. Kortom, precies door leerkrachten in een 'collegezaal' het woord te geven wordt ernaar gestreefd om de klassieke dualiteit/spanning tussen theoretische beschouwing enerzijds en praktische toepassing/illustratie anderzijds te overstijgen.</p>
Doelstelling(en)	<ul style="list-style-type: none">• Leerkrachten (bv. mentoren) als gastdocent de gelegenheid geven om aan de hand van sleutelbegrippen (en ander materiaal) aspecten van 'liefde voor het vak' op een inspirerende wijze ter sprake te brengen.• Leerkrachten aan de hand van een aantal lees- en werkgroepen ondersteunen in het voorbereiden van één of meerdere gastcolleges.• De 'liefde voor het vak' op een inspirerende manier ter sprake brengen voor studenten, en deze studenten de kans bieden om hun eigen ervaringen rond 'liefde voor het vak' af te toetsen bij ervaren leerkrachten die de rol opnemen van gastdocent.
Opdracht en instructies	<p><i>Opdracht (voor de leraar als gastdocent):</i></p> <p>Door leerkrachten aan te stellen als docent (voor een gastcollege), en hen dus die tijd en ruimte van het college te geven, is het mogelijk dat ze op basis van</p>

een 'onderzoek' van de eigen ervaring/praktijk iets voorleggen dat te denken geeft, dat inspireert en dat een toetssteen vormt voor de eigen ervaringen/opvattingen van de studenten. Het gaat er om de ervaring van leerkrachten te laten spreken, en in zekere zin dus om de (rijke) ervaring van leerkrachten in de collegezaal binnen te brengen. Maar in de plaats van die ervaring enkel in/als voorbeeld aan bod te laten komen (naast een theoretisch verhaal, zoals nu vaak het geval is), is het uitdrukkelijk de bedoeling met de leerkrachten te zoeken naar een geschikte wijze van spreken en naar geschikte begrippen waarin de ervaring zelf ter sprake komt.

Dit laatste is belangrijk omdat hetgeen we verstaan onder 'liefde voor het vak' zich niet laat uitdrukken in algemene/formele competenties of houdingen, maar zich steeds toont in verhoudingen, gebaren en praktijken in concrete situaties. De bedoeling van deze oefening is dus om leraren de kans te geven de eigen praktijk/ervaring te onderzoeken, om vervolgens aspecten van 'liefde voor het vak' tastbaar te maken in de collegezaal.

Opnieuw is het van belang te beklemtonen dat het niet de bedoeling mag zijn dat de titularis het theoretische/conceptuele deel voor zijn rekening neemt, gevolgd door een toepassings- of illustratiegedeelte dat de leerkracht verzorgt. Het uitgangspunt is de leraar-als-docent, en dus iemand die als onderzoek(st)er van de (eigen) praktijk het woord neemt. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat hij/zij geen verwijzingen naar de eigen praktijk aan bod kan brengen, maar wel dat hij/zij dit doet als docent. We verwachten dat met deze (nieuwe) figuur van de leraar-als-docent een nieuwe manier van spreken mogelijk wordt in de collegezaal, en bijgevolg ook dat studenten op een andere wijze worden aangesproken, en aandachtig kunnen worden voor andere, minder evidente aspecten van het leraarschap. Vervolgens biedt de leraar-als-gastdocent ook een toetssteen aan de studenten om hun eigen ervaringen en opvattingen te verkennen.

Deze oefening impliceert natuurlijk vooral dat de gastdocenten, samen met de titularis, voor de uitdaging staan te zoeken naar een taal om de liefde voor het vak ter sprake te brengen.

Instructies (voor de titularis en leraar-als-gastdocent)

Van cruciaal belang is de voorbereiding van de gastcolleges, en met name de voorbereiding van de leraar-als-docent. Deze voorbereiding vraagt om een vorm van onderzoek, en (daaraan gekoppeld) een concrete voorbereiding van het college (inhoud, materiaal...). Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Hieronder volgt een mogelijke procedure.

Na de selectie van leerkrachten kan een werkgroep worden samengesteld (4-tal leerkrachten, en dus diverse vakken). Tijdens de eerste sessie wordt eerst de

	<p>bedoeling van deze oefening toegelicht en kan ingegaan worden op de inhoud, met name 'de liefde voor het vak'. Vervolgens kan met de leden van de werkgroep een concrete planning worden opgesteld. Een voorstel kan zijn om een drietal sessies (van 2 uur) te organiseren. Tijdens een eerste sessie kan de werkgroep een aantal teksten/filmmateriaal op de website 'Liefde voor het vak' bespreken. Er kan ook gekozen worden voor het lezen van andere teksten over liefde voor het vak of de pedagogische rol van de leerkracht, of voor een roman (bv. Schoolpijn van Daniel Pennac). Op basis van de lezing en discussie van de teksten (en een eerste onderzoek van de eigen praktijk) kunnen de leraar-docenten tijdens de tweede sessie elk hun sleutelbegrip(pen)/thema('s) voorleggen (bv. discipline, voorbereiding, aandacht, inspiratie, ...). Op het einde van die tweede sessie kunnen dan de inhoud(en) (thema's, sleutelbegrippen, ...) van de gastcolleges worden vastgelegd. Als voorbereiding op de derde sessie kan de opzet, inhoud en eventueel het materiaal van het gastcollege worden uitgewerkt. Dit kan men tijdens de derde sessie presenteren en in groep bespreken. Het is de bedoeling dat de titularis van het vak de sessies voorziet, en waar nodig en mogelijk zowel praktisch als inhoudelijk (bv. literatuur) de werkgroep ondersteunt.</p> <p><i>Instructies (voor de studenten)</i></p> <p>Afhankelijk van hoe de gastcolleges uitgewerkt worden, kunnen er specifieke verwachtingen zijn naar de studenten toe. Zo kan gevraagd worden om op voorhand teksten te lezen (bv. een tekst die de gastdocenten zelf hebben opgesteld, of een boek waarop de gastdocenten hun college(s) baseren) en/of reacties op een discussieforum te plaatsen (zie ook hieronder: koppeling aan oefening 12).</p>
Evaluatie	<p>Dit is afhankelijk van hoe de gastdocenten hun college(s) uitwerken, en van welke rol deze gastcolleges hebben binnen het opleidingsonderdeel/module. Van belang is om hierover ook met de gastdocenten te overleggen en dit goed te communiceren naar de studenten toe.</p>
Opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe de concrete gastcolleges eruit zien, hangt af van de werkgroep. Wellicht is het wel zinvol om steeds te werken met een gedeelte waarin de gastdocenten aan de woord zijn (op basis van hun lectuur van het materiaal en hun ervaringen) en een gedeelte waarin de gastdocenten in gesprek gaan met de studenten. • Een mogelijkheid is dat de studenten van meet af aan betrokken worden bij deze oefening. Zo kan deze oefening gekoppeld worden aan oefening 12: de leraar als opvoeder. Dit betekent dat de studenten de opdracht krijgen om het boek Schoolpijn van Daniel Pennac te lezen en hun reactie op een discussieforum te plaatsen (zie instructies bij oefening 12). Ook de werkgroep met gastdocenten kan dit boek lezen en op analoge wijze als de studenten dit boek bespreken. Tijdens het gastcollege kan dan de lezing/bespreking van de gastdocenten gelegd worden naast de

	<p>lezing/bespreking van de studenten. Een andere mogelijkheid is dat de titularis de reacties van de studenten op het discussieforum verzamelt en op basis daarvan een panelgesprek organiseert. Tijdens dit panelgesprek kunnen de verschillende gastdocenten met de studenten in discussie gaan over hun visie op de pedagogische rol van de leerkracht en de liefde voor het vak (de gastdocenten worden als het ware een toetssteen voor hun opvattingen over de pedagogische rol van de leerkracht/ liefde van het vak).</p>
<p>Oefenmateriaal</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Collegezaal/ klaslokaal • Gastdocenten en eventueel financiën om de gastdocenten te vergoeden • Diverse teksten, waaronder eventueel het boek: Pennac, D. (2008). <i>Schoolpijn</i>. Amsterdam: Meulenhoff.